

Петро Шуст, Володимир Славов, Іван Степанчук, Інститут генетики та розвитку тварин НААНУ (Україна)

ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ПАСОВИЦЬ

У зеленій масі з поліпшених пасовищ собівартість кормової одиниці є найдешевшою. Основні вимоги до пасовища полягають у безперебійному ритмічному надходженні пасовищних кормів високої якості та в необхідній кількості.

Домогтися безперервного забезпечення худоби пасовищними кормами можна, обираючи трави та їх сумішки, що мають різну тривалість вегетаційного періоду, різні строки досягнення пасовищної зрілості, різну стійкість до витоптування й отавність. Крім цього, травосумішки добирають і за напрямом використання.

Строк використання травосумішок

Для створення на пасовищі міцної, стійкої до витоптування дернини обирають низові трави —

райграс пасовищний, кострицю червону, тонконіг лучний; а для збалансування зеленого корму за пукрово-протеїновим співвідношенням до складу травосумішок включають бобові трави — конюшину білу повзучу, лядвенець рогатий, у посушливих зонах — люцерну, суданську траву, буркун, сорго та інші. Ці травосумішки використовують 3–4 цикли, й за раціонального режиму експлуатації вони зберігають високу продуктивність протягом 7 років за щорічного використання до 200 днів. Заслуговує на увагу травосуміш із райграсу багатокісного та лядвен-

цю рогатого, яка в окремих районах на хороших ґрунтах витримує до 8–10 років використання.

У дослідях, проведених СТОВ «Норинцівське» Народицького району Житомирської області, вищу урожайність (306 ц/га) одержали, висіваючи травосуміш «ДЛФ трифоліум» КАТ МАКС, призначену для заготівлі сіна, сінажу, силосу, до складу якої входять:

- конюшина червона (*Trifolium pretense*) — 15%;
- грядиця збірна (*Dactylis glomerata*) — 25%;
- фестулоліум — 20%;
- райграс багаторічний (*Lolium perenne*) — 30%;
- тимофіївка лучна (*Phleum pratensis*) — 10%.

Козлятник дає якісне сіно

Останнім часом у компонентах трав висівають козлятник. Ця багаторічна бобова культура росте до 20 років на одному місці без пересівання. За поживністю козлятник не поступається люцерні, але в разі висихання в ньому не осипається листя, що дає можливість тюкувати його і заготовлювати якісне сіно.

Травосумішки необхідно обирати за тривалістю вегетаційного періоду, строками досягнення пасовищної зрілості, стійкістю до витоптування, отавністю та напрямом використання

Обґрунтування пасовищного утримання

У Голландії, наприклад, поширене пасовищне утримання молочної худоби. Там корів випасають 6 місяців на рік і підгодовують лише мінеральними сумішами. Корів, що мають добовий надій 17–20 кг молока, підгодовують комбікормами з розрахунку 1 кг на 3 літри молока, тобто по 330 г на 1 літр надою.

В Україні через велику розораність земель пасовищне утримання молочної худоби, а тим більше корів є обмеженим. Причини цього різні, зокрема, впровадження технологій утримання молочних корів, особливо новітніх, за яких випасання корів не передбачене. Низькою є якість пасовищ, яким не приділяли належної уваги. Відіграв свою роль перехід з одних форм господарювання на інші, зумовлений ринковими перетвореннями. Договірні умови оренди паїв є короткотерміновими, тому не сприяють вкладенню інвестицій у поліпшення пасовищ, тим більше, докорінне. Майже зовсім відсутнє ресурсне забезпечення господарств, що найбільше вплинуло на занепад лучного кормовиробництва. Пасовищне утримання худоби мало висвітлюється в пресі.

Існує достатньо наукових досліджень та обґрунтувань пасовищного утримання худоби:

- випасання телят у молочних господарствах до 6-місячного віку невеликими гуртами по 100–120 голів у 8–10 загонах площею 1,0–1,5 га кожен;
- випасання телят 6–12-місячного віку по 60 голів на 1 га, старших за рік – по 40 голів на 1 га, у 10–12 загонах по 1,0–1,5 га кожен;
- вирощування молодняку старше за 1 рік на пасовищах без концентрованих кормів.

У минулому році в ПСП «Шевченківське» на заплаві річки Ірпінь на 165 телицях отримали по 656,2 г добових приростів

Дослідження з випасання молодняку

Наші дослідження щодо молочної та м'ясної худоби, молодняку різного віку, статі й порід (чорно-рябої молочної, помісі симентальської, поліської м'ясної, південної м'ясної, абердин-ангуської та навіть сірої української) явно підтверджують велику економічну ефективність пасовищного утримання худоби.

Так, лише за минулий рік ПСП «Шевченківське» Києво-Святошинського району утримувало на заплаві річки Ірпінь 165 голів телиць чорно-рябої молочної породи впродовж 189 днів із 11 травня по 16 листопада. За цей період без будь-якої підгодівлі отримували по 656,2 г приросту живої маси на день.

За пасовищний період 65 телиць (58%) було спаровано, практично всі (97%) стали тільними. Крім цього, за цей час із стада переведено на ферму до групи нетелей 33 голви й 21 – вибракувано. Тож на площі пасовища у 94 га впродовж вегетаційного періоду утримували 165 голів дорослої великої рогатої худоби, або 1,75 голови на кожен гектар заплави.

Подібні результати одержані на племзаводі «Музичанський», де 140 телиць чорно-рябої молочної породи з 19 червня по 2 листопада (136 днів) випасали на заплаві, – одержано по 580 г середньодобового приросту, причому травостій був не найкращий.

Початок випасання – за 4–4,5 тижня після вегетації

Випасання худоби доцільно розпочинати за 4–4,5 тижня після відновлення вегетації. У цей час висота травостою (14 см) добре поєднується з розвитком рослин, що дає найвищий вихід сухої речовини з 1 га одночасно з високим споживанням корму. Як показують дослідження, телиці всіх вагових груп майже однаково споживають якісний корм пасовища і дають середній приріст для цього стада. Важливим фактором є ізоляція на пасовищі молодняку від дорослої худоби, аби уникнути перезараження поголів'я інвазійними захворюваннями.

Переваги пасовищ

Для створення культурних і збереження продуктивності природних пасовищ потрібні висококваліфіковані кадри, висока організація праці, певні матеріальні та фінансові ресурси і витрати. Зрештою все це завжди приносить багатократне збільшення прибутку.

Пасовищне утримання великої рогатої худоби, за нашими розрахунками, це:

- у кілька разів менші енергетичні затрати (в 7–10 ГДж/га), ніж

Характеристика поголів'я теличок у ПСП «Шевченківське»

Жива маса під час постановки, кг	Поголів'я, гол.	Середній приріст на пасовищі	
		усього, кг	середньодобовий, г
150–200	30	125,3	663
201–250	25	130,8	692,1
251–300	20	125,9	666,1
301–350	21	121,9	645
351–400	6	145	767,2
401 і більше	10	117	619
Усього	112	123,9	656,2

виращування інших кормових культур зеленого конвеєра;

- найдешевші високопоживні корми, собівартість яких нижча порівняно зі стійлово-пасовищною системою утримання худоби;
- зменшення на 25–30% витрат праці у тваринництві;
- вивільнення з виробничого процесу великої кількості ґрунтообробної та кормодобувної техніки, економія пального на 6–8%;
- менші втрати зеленої маси під час скошування, транспортування та зберігання;
- ритмічне і вчасне забезпечення худоби свіжою та якісною зеленою масою впродовж тривалого часу;
- отримання тваринницької продукції без застосування концентратів (економія 250 кг концентратів на кожній корові за літо);
- отримання високоякісної дешевої тваринницької продукції;
- оздоровлення тварин і поліпшення їх відтворювальної здатності;
- накопичення до 90–100 кг азоту в ґрунті завдяки злаково-бобовим травостоям, що рівноцінно внесенню $N_{120}K_{120}$;
- безкоштовне внесення 12 тонн органіки в розрахунку на 1 га, що заощадує 9,12 грн і 17,4 кг палива.

Організаційні заходи

Переходячи на пасовищне утримання, потрібно виконати низку організаційних заходів для підготовки пасовищ до використання і догляду за ними:

Особливо важливо стежити за забезпеченням води на пасовищі

- провести інвентаризацію пасовищ;
- почистити пасовищні ділянки, розрівняти кротовиння;
- на злакових пасовищах із підсівом до 30% бобових внести азотні добрива по 30 кг/га діючої речовини, на злакових — не більше ніж 60 кг/га діючої речовини. Фосфорні та калійні добрива слід вносити восени відповідно по 45–60 і 60–90 кг/га діючої речовини;
- після внесення добрив провести боронування голчастими боронами;
- підготувати огорожу, прогони, пересувні ємності для поїння, сольові годівниці, електропастухи;
- перед виходом на пасовище провести ветеринарно-зоотехнічний огляд поголів'я, розчистити ратиці, поновити нумерацію;
- переходити на пасовище поступово упродовж 2-х тижнів починаючи з 1 години до 10–12 годин на добу. При цьому згодовувати грубі корми — 2–3 кг сіна та 5–6 кг сінажу на добу;
- стежити за водопоєм худоби. Влітку корова потребує 65–70 літрів води на день, у спекотні дні — до 100 літрів; молодняк від 1 до 2-х років випиває 30–50 літрів, а молодняк віком до 1 року — 15–20 л/день. Найбільш гігієнічним джерелом водопою є накопичувальні ємності, з яких вода надходить у корита;
- регулярно підкошувати рештки травостою на висоту 5–6 см не пізніше ніж за 3–4 дні після завершення стравлювання у загоні. Неухильне виконання цього неповного переліку заходів може забезпечити тривале користування

пасовищами. Найголовніше — це постійний контроль за навантаженням пасовищ худобою і недопущення його перенавантаження.

Розроблення технологій та інвестиційних проектів

В ІГРТ розроблені технології та інвестиційні проекти щодо збереження продуктивності природних кормових угідь, створення культурних пасовищ, у тому числі на деградованих землях. Розроблено та впроваджено пасовищний конвеєр з терміном використання до 300 днів на рік, балансувальні кормові добавки — рідкі та сухі.

Розроблено технологію пасовищного утримання великої рогатої худоби, яка включає всі аспекти, в т.ч.: поступове переведення худоби на зелені корми; системи використання й утримання; мінеральну підгодовівку та розрахунки навантаження пасовищ худобою; потребу пасовищ для певної кількості худоби залежно від зони та продуктивності (урожайності) пасовищ, строку їх використання за рік; а також науково-обґрунтовані травосуміші — набір найкращого симбіозу трав, їх урожайність, циклічність використання.

Розроблені інвестиційні проекти зі створення товарних ферм м'ясної худоби на 25, 50, 100 і 150 корів із шлейфом, у тому числі в зоні радіологічного забруднення. Останнім часом вивчають питання відгінних пасовищ (вирішення технологічних процесів), етології тварин і впливу використання природних угідь на збереження їх від заростання чагарниками та лісом. ■

Пасовище підгляд